

Německý tělocvičný spolek (Deutschen Turnverein) v Heřmánkovicích

Znak heřmánkovických turnerů

Turnverein Hermsdorf Braunau /Böhmen (odznak zapůjčil student Lukáš Procházka)

Na počátku 19.století Jahn zpopularizoval heslo "Frisch, Fromm, Fröhlich, Frei" (vytrvalý, zbožný, veselý, svobodný), neboli FFFF, které se poté zformovalo do tzv. gymnastického kříže. Více v textu.

Když se v Čechách objevil Jahnův tělocvičný systém (Jahnscher Turngeist), tak v duchu jeho ideí byl v roce 1849 v Aši založen první tělocvičný spolek (Turnverein). A v únoru 1862 byla v Praze založena Německá tělocvičná jednota (Deutscher Turnverein in Prag). (Poznámka: Friedrich Ludwig Jahn, 1778 – 1852, německý pedagog nazývaný Turnervater – otec gymnastiky. Cvičení bylo spojeno s výchovou v duchu vlastenectví...)

1865 vznikl první Deutsche Turnverein (DTV) v Broumově. V roce 1892 následovaly Heřmánkovice: prvním náčelníkem Turnverein (spolku) se stal správce Schrollovy cihelny Röhke. S povolením Obecní školní rady provozovali tělocvik v místní škole. Dne 7. července 1894 byl vysvěcen prapor a 28.září poprvé spolek vystoupil na veřejnosti. Brzy byla školní místnost příliš malá a proto muži přesídlili na Šolcovnu – hospodu u kostela. V roce 1906 se členové spolku rozhodli postavit tělocvičnu (Turnhalle, dnes, po náročné rekonstrukci, slouží veřejnosti jako kulturní dům). Začátkem roku 1907 byl položen základní kámen a už 1. září téhož roku byla tělocvična za hojně účasti místních obyvatel otevřena. Výměra stavební parcely je 255 m³ a stála 2.000 Kč, stavba sama stála 24.000 Kč, stavbu provedl stavitel Antonín Kinzel z Ruprechtic. Ve výklenku čelní zdi byla umístěna socha B. Schrolla jako výraz poděkování za pomoc (socha byla zhotovená z cihel). Obyvatelé velmi rychle zajistili spolek peněžními sbírkami, materiálem a bezplatně zajišťovali povozy. Cvičenci pro svá zaměstnání pracovali usilovně na stavbě jen o nedělích. Ze sbírek zbylo ještě na divadelní jeviště a každoročně bývalo hráno několik představení. Úspěšná byla i prodejní výstava s hodnotnými starožitnostmi (kroje, nádobí). V broumovské tělocvičné župě tak Heřmánkovice, jako jediný vesnický spolek, měly svou tělocvičnu.

V roce 1914 je spolek pověřen provedením župní tělocvičné slavnosti. Vražda následníka trůnu v Sarajevu vše zhatila. Pro vypuknutí války byli povoláni všichni mladší cvičenci na frontu a za krátký čas došlo k zastavení tělovýchovné činnosti.

Po válce byl spolek početně oslaben a navíc mu vyrostla značná konkurence v dělnickém tělocvičném spolku. A tak, aby nepřišel o tělocvičnu, vše vyřešil s pomocí okresního úřadu rychlou změnou stanov.

Pro turnerskou ideu se dařilo získávat především selskou mládež. Opět se rozběhla čilá cvičební činnost a to i žáků. Uprostřed 20.let začaly cvičit ženy, byl ustaven i dívčí oddíl. V Benešově (tehdy součást Heřmánkovic) cvičili chlápci i dívky. 26.června 1929 vyslal spolek na kulturní slavnost v Broumově i početný oddíl jezdců na koních.

Krátce po I. světové válce spolek každý rok pořádal tělocvičnou slavnost (zmínka o slavnosti v kronice Heřmánkovic je z 28.6.1929). Ta se brzy stala slavností lidovou, které se účastnili jako diváci i občané z Hynčic a Ruprechtic.

Od časného rána rolník Franz Scholz na žebřinovém vozu přivážel nářadí a ostatní potřeby do Uhlířského údolí, kde se uprostřed lesa nalézala Kubeho louka (v místě křižovatky lesních cest Heřmánkovice, Ruprechtice, Hynčice).

Potom se před tělocvičnou shromáždili cvičenci a mládež. Později se dal do pohybu mohutný průvod v čele s heřmánkovickou kapelou, doprovázený množstvím obecenstva. V údolí na provazy ohraničeném místě cvičenci všech věkových tříd předvedli ukázky ze své sportovní činnosti. O zábavu se postarala kuželna, pouťová stříelnice a kolo štěstí (ruleta). Na závěr uspořádali taneční zábavu v Šolcovně.

Uprostřed 20. let do Heřmánkovic přichází odbíjená (Faustball). Odbíjenou hráli žáci i starší cvičenci. Protože spolek neměl hřiště, hrálo se v heřmánkovické cihelně nebo několikrát na louce hostinského čp. 177(bývalá hospoda na křižovatce). V průběhu let se pět dorostenců, bez možnosti k tréninku, stalo vicemistry župy a v roce 1937 mistry okresu.

Koncem 20. let náčelník celé DTV Konrad Henlein (KH se stal náčelníkem roku 1931) dal celému tělocvičnému hnutí nový směr a ze žáků tělocviku školených v okresních a župních kurzech vychází už cvičenci, kteří v jeho duchu utvářejí tělocvičnou a ideovou činnost. Péči o mládež se věnoval především okresní, potom župní náčelník mládeže z Heřmánkovic. Na jeho popud se v jednotlivých oddílech objevila večerní, ideově zaměřená zaměstnání o vlasti a na závěr se pořádal týdenní pěší výlet za poznáním okolí i širší domoviny. Členové již měli jednotný oděv (šedá košile a šedé krátké kalhoty).

Spolek každoročně slavil slavnost slunovratu. Nad kostelem byla zapálena hranice dřeva a v proslovu byl objasňován smysl tohoto starého zvyku. Když se politická situace v roce 1938 přiosřtila, bylo pořádání slavnosti slunovratu úředně zakázáno. (Zatímco bezpečnostní orgány hlídaly místo slavnosti, zaplanuly v okolí 4 další vatry).

Nelze opomenout ani každoročně pořádaný masopust - Turnerball v Šolcovně. Tento ples byla jediná masopustní zábava, kam se nesmělo v maškarních kostýmech. Cvičenci a cvičenky přišli v jednoduchém oděvu. A pokaždé byl sál plně obsazen. Tančil se jen valčík, polka nebo šotys. Na 22. hodinu bylo tělocvičné představení (akademie). Takto spolek získával hlavně finanční prostředky na činnost, právě tak jako divadelními představeními.

27.a 28.července 1936 byla spolku svěřena organizace župní tělocvičné slavnosti. Cvičenky a cvičenci byli umístěni ve stanech a stodolách. Slavnostní průvod cvičenců byl zakázán kvůli konfliktu s prapory a slovnímu napadení českého hlídače trati cvičencem (turnerem), avšak starosta župy usilovným jednáním dosáhl na poslední chvíli zrušení zákazu. S příchodem slavnostního průvodu na vyzdobené cvičiště začal rozmanitý program. (Cvičilo se na louce majitele hospody čp. 177 na křižovatce. Z tohoto cvičení se zachovaly četné fotografie.)

Na jaře 1937 dva heřmánkovičtí cvičenci, jako jediní představitelé Broumovské tělocvičné župy, byli vysláni na cestu Rakouskem a Německem do Ašské Turnschule, což naznačuje uznávané postavení Heřmánkovic v župě.

Zpočátku 30. let se spolek začal věnovat novým sportům. Protože plavání pro absenci vhodného rybníku nebylo možné, tak lyžování našlo mnoho přívrženců, zvláště mezi mladými. Každou neděli se lyžovalo, pořádaly se vycházky na lyžích do širokého okolí.

V okresních a župních lyžařských závodech byla účast Heřmánkovic úspěšná. Nejprve při posledním okresním přeboru v zimě roku 1938 závodníci heřmánkovického spolku v běhu na lyžích obsadili 2., 3. a 4. místo; pak v severské kombinaci (běh a skoku na lyžích) na

skokanském můstku v Janovičkách obsadil heřmánkovičský závodník obě první místa a stal se tak celkovým vítězem (můstek vysoký 16 m s doskokem 35 m spolek postavil v roce 1931).

Na jaře 1938 byly v Broumově poprvé sportovní závody na nářadí pod vedením heřmánkovičského Rudolfa Taubitze (okresní náčelník tělocvičného spolku). Heřmánkovičtí sportovci byli mistry okresu v mužstvech a jeden také dosáhl i na mistra okresu v jednotlivcích. Obsadil první místo v cyklistickém přeboru - v silničním závodě i v pomalé jízdě (pravděpodobně se jednalo o příslušníka „konkurenčního“ dělnického cyklistického spolku v Heřmánkovicích). V 30. letech je také založen jezdecký oddíl, který každoročně pořádal velikonoční jízdu na koních (poprvé 30.dubna 1930) a rovněž se objevoval při okresních a župních tělocvičných slavnostech.

Žáci byli vysláni i na 1. skupinové setkání mládeže v Jirkově (Jahnův pomník, okres Chomutov), na slavnost v Žatci a v roce 1936 na vzdělávací shromáždění v Ústí nad Labem. Mnoho turnerů bylo nezaměstnaných, všechny tyto cesty podnikali na kole.

Vrchol pro spolek přinesl rok 1938. Citace pamětníka: „Na velkém Turnfestu v Breslau (Vratislav, Wroclaw) se významně prezentovaly Německé Sudety. Disciplinované vystoupení cvičenek a cvičenců a obzvláště náročné představení Ašské Turnschule (tělocvičná škola turnerů) bylo působivé znázornění celé Turnerské jednoty“. Podle kroniky byla účast Turnverain povolena až po zdouhavém jednání (cituji z Dějin tělesné kultury: „Roku 1938 byla ve Vratislavi uspořádána Německá turnerská a sportovní slavnost, která se stala obrovskou manifestací nacismu a provokací proti ČSR, když po boku Hitlera vystoupil na slavnosti i Konrád Henlein“.)

Na závěr cituji německé pamětníky :

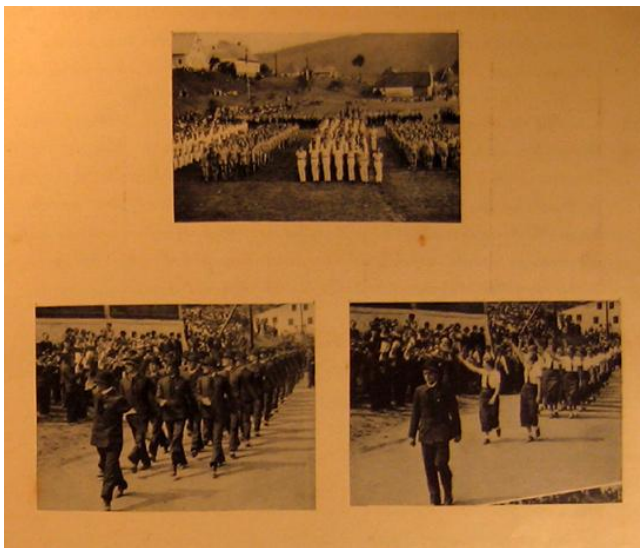
„Jak potěšitelné se nám nejprve zdálo včlenění našeho domova do Německa v říjnu 1938, tak se posléze tento obraz zakalil těžkým úderem turnerské činnosti. Po desítky let usilovnou, obětavou prací dosažené uspořádání jsme musili odevzdat. Strohý šedý cvičební úbor musel být odložen, naše chápání cvičení náleželo minulosti“.

Spolek byl 17. prosinec 1939 rozpuštěn a včleněn v tzv. NSRL. 22 členů spolku padlo v II. světové válce.

Heslo „Domů do říše!“ znamenalo rozpuštění sdružení a spolků, popřípadě jejich převedení do odpovídajících říšskoněmeckých organizací. 15.ledna 1939 byla DTV rozpuštěna a převedena do Nacionálněsocialistického říšského svazu pro tělesnou výchovu (Nationalsozialistischer Reichsbund für Leibesübungen - NSRL). Tam tvořila 18. župu NSRL. Z kdysi velkého politického významu DTV mnoho nezbylo. Před připojením existovalo 4 772 sportovních a tělocvičných klubů – od fotbalového až po kulečnickový; podřízení jednotné politické a ideologické linii nepřežil ani jeden jediný samostatný klub tohoto druhu. Mnoho organizací bylo z registrů spolku vymazáno a jejich majetek byl poukázán tělocvičné župě NSRL. (Například i dělnický tělocvičný spolek sdružený kolem budovy Arbeiter Heim v Heřmánkovicích).

Turnverein Heřmánkovice se svým praporem na schodech před školou. Rok 1900

Župní tělocvičná slavnost 27. 28. července 1936 v Heřmánkovicích. Na snímku vpravo, za řadami cvičenců je budova bývalé hospody na křižovatce Olivětín, Heřmánkovice, Hynčice. Cvičiště bylo na místě dnešních pstružích sádek v Heřmánkovicích. Fotografie jsou z heřmánkovickej kroniky, tělocvičná župa vydala samostatný soubor fotografií.